

แบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสำรวจ (Survey design) หรือ เรียก Explanation อีกอย่างหนึ่งว่า Ex Post Facto Design (Campbell and Stanley, 1963 : 64-70) ประเภทการวิจัยเชิงอธิบาย (Hyman, 1960 : 66-82) โดยผู้วิจัยได้เลือกใช้การออกแบบการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลเพื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร โดยการใช้อย่างนี้ (Analysis design where causal components are found by studying the change in the association between two variables resulting from controlling for other variable) ซึ่งแบบการวิจัยนี้เป็นการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุผลระหว่างตัวแปรจาก 4 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) ตัวแปรต้องมีความสัมพันธ์กันหรือการผันแปรร่วมกัน (Covariation)
- 2) ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นไม่ใช่เป็นความสัมพันธ์ลวง (Non-spuriousness)
- 3) สามารถแสดงลำดับการเกิดขึ้นของตัวแปรได้ (Time Priority) คือ ตัวแปรอิสระจะต้องเกิดก่อนตัวแปรตาม

- 4) มีเหตุผลสนับสนุน (Rationale)

การที่แสดงว่าตัวแปรจะต้องมีความสัมพันธ์กันโดยการศึกษาด้วยวิธีการเปรียบเทียบ (Comparision) ซึ่งเปรียบเทียบบรรณารักษ์ที่ปฏิบัติงานห้องสมุดในส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค และหน้าที่ที่ปฏิบัติที่แตกต่างกันมีผลต่อความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์อย่างไร ส่วนความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ไม่ใช่เป็นความสัมพันธ์ลวงนั้นใช้ วิธีการควบคุม (Control) เพื่อช่วยตรวจสอบว่าค่าการผันแปรที่ร่วมกันไม่ได้เป็นค่าลวง เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ดังนั้น จึงมีการวิเคราะห์ตัวแปร 2 ตัวแปร (Bivariate analysis) วิเคราะห์เพื่อสร้างความสัมพันธ์แบบในความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร (Elaboration analysis)

โดยพิจารณาตัวแปรที่สำคัญ คือ ตัวแปรอิสระ ตัวแปรตาม และ ตัวแปรคุม (Control variable) หรือ ปัจจัยทดสอบ (Test Factor) ว่าตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามเป็นความสัมพันธ์ต่าง หรือไม่มี

สมมติฐานข้อที่ 1 "ความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณาธิการห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของห้องสมุด"

จากสมมติฐาน ตัวแปรอิสระคือ สภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของห้องสมุด ตัวแปรตาม คือ ความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณาธิการ และตัวแปรคุม คือ นโยบาย งบประมาณ เวลา และความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

พิสูจน์ความเป็นเหตุเป็นผลเพื่อพิสูจน์สมมติฐานด้วยวิธีการดังนี้

1) พิสูจน์ว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม
2) พิสูจน์ว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งกับความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณาธิการไม่ใช่เป็นความสัมพันธ์ต่าง

3) ตัวแปรสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของห้องสมุดเกิดขึ้นก่อนตัวแปรความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณาธิการ

4) ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นต้องมีเหตุผลสนับสนุน

สมมติฐานข้อที่ 2 "วิธีการที่มีความเหมาะสมพัฒนาบรรณาธิการขึ้นอยู่กับหน้าที่ของบรรณาธิการ"

จากสมมติฐาน ตัวแปรอิสระ คือ หน้าที่ของบรรณาธิการ ตัวแปรตาม คือ ความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณาธิการ และตัวแปรคุม คือ นโยบาย งบประมาณ เวลา และความร่วมมือจากบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

พิสูจน์ความเป็นเหตุเป็นผลเพื่อพิสูจน์สมมติฐานด้วยวิธีการดังนี้

1) พิสูจน์ว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม
2) พิสูจน์ว่าความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างหน้าที่ของบรรณาธิการกับความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณาธิการไม่ใช่เป็นความสัมพันธ์ต่าง

3) ตัวแปรหน้าที่ของบรรณาธิการเกิดขึ้นก่อน ตัวแปรความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณาธิการ

4) ความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นต้องมีเหตุผลสนับสนุน

ประชากรในการศึกษาวิจัย

ประชากรในการวิจัยครั้งนี้ เป็นบรรณารักษ์หัวหน้าฝ่าย ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐ และเอกชนที่สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย ในประเทศไทย ที่ปฏิบัติงานอยู่ในปีการศึกษา 2535 จำนวน 175 คน

กลุ่มประชากรเป้าหมาย (Target population) คือ

บรรณารักษ์หัวหน้าฝ่ายห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนทั้ง 33 แห่ง

ประกอบด้วย

- 1) หัวหน้าฝ่ายพัฒนาทรัพยากรห้องสมุด
- 2) หัวหน้าฝ่ายวิเคราะห์หมวดหมู่และกำบังรายการ
- 3) หัวหน้าฝ่ายงานบริการ
- 4) หัวหน้าสิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง
- 5) หัวหน้าฝ่ายวัสดุภัณฑ์วัสดุ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา ในประเทศไทย แบ่งรายละเอียดของแบบสอบถามที่ใช้เก็บข้อมูลเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของบรรณารักษ์ เกี่ยวกับความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่ผลต่อความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

- 1) ศึกษาขอบเขต และสาระสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาบรรณารักษ์จากหนังสือ เอกสาร งานวิจัย รายงานการประชุมวิชาการ
- 2) สร้างข้อคำถามตามวัตถุประสงค์ โดยให้ครอบคลุมเนื้อหาตามที่ต้องการ
- 3) นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้ว ทั้งรูปแบบและเนื้อหาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นประธาน และกรรมการให้ตรวจแก้ไขความถูกต้องของเนื้อหาความเหมาะสมและถ้อยคำที่ใช้สำนวนภาษา และความชัดเจนของคำถาม
- 4) นำแบบสอบถามมาแก้ไขแล้วให้อาจารย์ที่ปรึกษาที่เป็นประธานและกรรมการตรวจอีกครั้งหนึ่ง เพื่อนำไปดำเนินการทดสอบต่อไป
- 5) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นสมบูรณ์แล้วไปทดสอบเพื่อหาความเชื่อมั่นการวิจัย เรื่องนี้หาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยวิธีหาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-coefficient) ใช้สูตร (ลิวน สายยศ และอังคณา สายยศ, 2531 : 170-171)

$$\Sigma = \frac{n}{n-1} \left(1 - \frac{S}{S} \right)$$

เมื่อ Σ คือ ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น

n คือ จำนวนข้อของแบบสอบถาม

S คือ คะแนนความแปรปรวนเป็นรายข้อ

S คือ คะแนนความแปรปรวนของแบบสอบถามทั้งฉบับ

จากการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้ โดยนำแบบสอบถามไปทดสอบกับบรรณารักษ์ ที่ไม่ได้เป็นกลุ่มประชากร เพื่อค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ต่อไป

ลักษณะของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม 2 รูปแบบ คือ

1. ข้อคำถามปลายปิด (Close End) ที่ให้เลือกตอบข้อคำถามที่เป็นตัวเลือก กำหนดให้ไว้แตกต่างกัน
2. ข้อคำถามปลายเปิด (Open End) มีข้อคำถามที่เป็นส่วนแสดงข้อเท็จจริงอื่นใดนอกเหนือจากข้อคำตอบที่มีตัวเลือกไว้ให้แล้ว เพื่อให้ได้คำตอบที่ใกล้เคียงข้อเท็จจริงมากที่สุด และเพื่อศึกษาความเห็นตลอดจนข้อเสนอแนะที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 2 เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale)

แต่ละข้อมีเกณฑ์การให้คะแนน 6 ระดับ คือ

มากที่สุด	ให้	5	คะแนน	หมายถึง	ความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์มากที่สุด
มาก	ให้	4	คะแนน	หมายถึง	ความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์มาก
ปานกลาง	ให้	3	คะแนน	หมายถึง	ความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์ปานกลาง
น้อย	ให้	2	คะแนน	หมายถึง	ความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์น้อย
น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน	หมายถึง	ความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์น้อยที่สุด
ไม่เหมาะสมเลย	ให้	0	คะแนน	หมายถึง	ไม่มีวิธีการที่เหมาะสมในการพัฒนาบรรณารักษ์เลย

ลักษณะของแบบสอบถามตอนที่ 3 เป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) แต่ละข้อมีเกณฑ์การให้คะแนน 4 ระดับ คือ

มาก ให้ 3 คะแนนหมายถึง มีปัจจัยที่มีผลต่อความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์มาก

ปานกลาง ให้ 2 คะแนนหมายถึง มีปัจจัยที่มีผลต่อความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์ปานกลาง

น้อย ให้ 1 คะแนนหมายถึง มีปัจจัยที่มีผลต่อความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ่น้อย

ไม่มีปัจจัย ให้ 0 คะแนนหมายถึง ไม่มีปัจจัยที่มีผลต่อความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์เลย

วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการสำรวจโดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยส่งจดหมายจากคณะดีไปยังอธิการบดีมหาวิทยาลัยทั้ง 33 แห่งเพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลจากห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษานั้น ๆ
2. ส่งจดหมายจากคณะดี และคำสั่งอนุญาตจากอธิการบดีมหาวิทยาลัยทั้ง 33 แห่ง ในการเก็บรวบรวมข้อมูลไปยังบรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาทั้ง 33 แห่งเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. ส่งแบบสอบถามไปยังบรรณารักษ์
4. ผู้วิจัยขอรับแบบสอบถามคืนโดยการให้บรรณารักษ์ห้องสมุดสถาบันอุดมศึกษาแต่ละแห่งส่งทางไปรษณีย์ให้แก่ผู้วิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS-PC* (Statistical Package for the Social Sciences-Personal Computer Plus) ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

1. แจกแจงความถี่ โดยหาค่าร้อยละ นำเสนอข้อมูลในรูปตารางประกอบ
ค่าอภิธานการแจกแจงความถี่และการหาค่าร้อยละ มีดังนี้
 - 1.1 เฟสของบรรณารักษ์
 - 1.2 ระดับอายุของบรรณารักษ์
 - 1.3 ระดับการศึกษาของบรรณารักษ์
 - 1.4 ประสบการณ์ในการทำงานของบรรณารักษ์
 - 1.5 ความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์
 - 1.6 ปัจจัยที่มีผลต่อความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์
2. นำเสนอข้อมูลตามสมมติฐานด้วยวิธีวิเคราะห์ด้วยตารางการผันจร (Contingency Table) โดยการวิเคราะห์ในรูปของตาราง 2 ตัวแปร (Bivariate Analysis) โดยใช้อัตราส่วนร้อยละในการพรรณนา และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยสูตร Lambda
3. ทดสอบสมมติฐานเพื่อหาค่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้สูตร ไค-สแควร์ (Chi-Square Test) ในการยอมรับสมมติฐานนั้น ผลการทดสอบจะต้องเกิดขึ้นดังนี้
 - 3.1 ความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์ ขึ้นอยู่กับสภาพภูมิศาสตร์ที่ตั้งของห้องสมุด
 - 3.2 ความเหมาะสมของวิธีการพัฒนาบรรณารักษ์ ขึ้นอยู่กับหน้าที่ของบรรณารักษ์
4. วิเคราะห์เพื่อสร้างความสัมพันธ์แบบให้กับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามสมมติฐาน โดยการนำเอาตัวแปรตัวที่ 3 คือ ตัวแปรคุมมาเป็นปัจจัยทดสอบ

การทดสอบความสัมพันธ์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดค่าระดับนัยสำคัญ (Level of Significance) ทางสถิติที่ระดับ .05 เพราะเป็นค่าที่นิยมใช้ในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ธีรชัย อภทรอุระสุข และนิสิฐ สุกรีธพงศ์, 2523 : 28) การตีความสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Interpreting Association Coefficients) Lutz (1983 : 155-156) ได้เสนอรายละเอียดในการตีความสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ดังนี้

ค่าของการวัด	การตีความ
0	ไม่มีความสัมพันธ์
.01-25	ความสัมพันธ์อ่อน (Weak Association)
.26-55	ความสัมพันธ์ระดับกลาง (Moderate Association)
.56-75	ความสัมพันธ์แข็ง (Strong Association)
.76-99	ความสัมพันธ์แข็งมาก (Very Strong Association)
1	ความสัมพันธ์สมบูรณ์แบบ